Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan asunto- ja ympäristöjaosto, 26.10.2022 klo 11.45
LAUSUNTO: HE 154/22 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023

Erikoissuunnittelija Anu Vauramo, Metsähallitus
Teema: Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennusperinnön korjausvelan suuruus ja suunnitelma sen purkamisesta. Tarkoitukseen kohdistettava rahoitus vuonna 2023. Metsähallituksen vastuulla olevien kulttuurihistoriallisten kohteiden määrä ja mahdollisesti lista kohteista (jos mahtuu 2-3 sivulle)? Kuuluuko mm. Kymenlinna ja Svartholman merilinnoitus tälle listalle.

Metsähallitus kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto koskien hallituksen esitystä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023

Vuonna 2016 hyväksytty laki Metsähallituksesta laajensi julkisten hallintotehtävien lakisääteisen tehtävän kulttuuriomaisuuden vaalimiseen. Kulttuuriomaisuudella tarkoitetaan valtion hallinnassa olevia arkeologisia ja rakennusperintökohteita. Vaaliminen ei ole pelkästään kohteen konkreettista hoitamista vaan myös kohteeseen liittyvää tiedonhankintaa, edunvalvontaa, viestintää sekä käytön järjestämistä. Monet kohteet ovat myös vetovoimaisia nähtävyyskohteita ja niiden palvelut tuovat alueelle työtä ja tuloja.

Suurin osa Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien kulttuurihistoriallisesta rakennusperinnöstä on luonnonsuojelu- ja erämaa-alueilla. Valtion kiinteistöstrategian linjausten mukaisesti sen hallintaan siirrettiin vuonna 2014 suojelualueiden ulkopuolisia kansallisesti merkittäviä rakennusperintökohteita Museovirastolta ja Senaatti-kiinteistöiltä.

Metsähallituksen vastuulla olevien kulttuurihistoriallisten kohteiden määrä

Julkisten hallintotehtävien hallinnassa on 465 viranomaispäätöksellä suojeltua rakennusta ja rakennelmaa sekä 35 suojeluprosessissa olevaa kohdetta. Sen lisäksi sillä on 8 suojeltua rauniolinna ja -linnoituskohdetta. Osa näistä kansallisesti arvokkaista rakennusperinnön kohteista on valikoitu valtion strategiseen kulttuurihistorialliseen kiinteistövarallisuuteen edellä mainitun valtion kiinteistöstrategian linjausten mukaisesti.

Osaa julkisten hallintotehtävien arvokkaan rakennusperinnön kohteista hoidetaan nähtävyyskohteina. Nämä ovat monilla paikkakunnilla merkittäviä matkailun vetovoimatekijöitä. Paikallistaloudellisia vaikutuksia seurataan kahdeksalla kohteella, joihin tehtiin vuonna 2021 noin 900 000 käyntikertaa. Näiden kohteiden kokonaistyöllisyysvaikutus oli 280 henkilötyövuotta ja -tulovaikutus 36,6 miljoonaa euroa vuonna 2021.

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennusperinnön korjausvelan suuruus ja suunnitelma sen purkamisesta

Eduskunnan Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville asettamana tulostavoitteena on, että kulttuurihistoriallisen kiinteistövarallisuuden arvo säilyy. Tavoitteen toteuttamiseksi julkiset hallintotehtävät laati vuonna 2019 korjausvelkaselvityksen, joka koski sekä luontokohteiden että kulttuurihistoriallisten kohteiden korjausvelkaa. Selvityksessä kulttuurihistoriallisen kiinteistövarallisuuden korjausvelan suuruudeksi arvioitiin 70,3 miljoonaa euroa. Suurimman osan tästä muodosti Metsähallitukselle museovirastolta siirtyneet kohteet (28,5 milj. euroa) ja puolustusvoimilta siirtynyt Vallisaari (18,5 milj. euroa). **Ympäristöministeriön pyynnöstä Metsähallitus päivittää vuoden 2023 aikana korjausvelkalaskelmaa.**

METSÄHALLITUS
FORSTSTYRELSEN
MEAHCIRÁÐÐEHUS

Metsähallitus
PL 94 (Ratatie 11)
FI-01301 Vantaa, Suomi Finland
kirjaamo@metsa.fi

Tel. 0206 39 4000
www.metsa.fi
Y-tunnus / Business ID: 0116726-7

Korjausvelkaselvityksen linjausten mukaisesti korjausvelkaa puretaan samanaikaisesti sekä suojelualueilla että niiden ulkopuolisilla, nähtävyytenä hoidettavilla kulttuurihistoriallisilla kohteilla. Korjausvelkaselvityksen toimeenpanon painopisteenä ovat kansallispuistojen perustamissäädöksissä turvattavaksi esitetyt kulttuurihistorialliset arvot ja ne kansallispuistojen kohteet, joilla voidaan turvata merkittävien valtakunnallisten tai maakunnallisten arvojen säilyminen. Kohteiden hoitoon tarvitaan investointeja sekä kohteen suojeluarvojen säilyttämiseen että alueen palveluvarustukseen. Tämä edellyttää Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien rahoituksen lisäämistä, erillistä korjausvelkaan kohdennettua määräaikaista rahoitusta.

Esimerkkinä Loviisan Svartholman linnoitus, jossa on nopeasti eteneviä muurin sortumia

Kesällä 2021 havaittiin Svartholman merilinnoituksen kunnostustöissä yllättävän nopeasti eteneviä muurin sortumia. Ne uhkaavat kohteen arvoja ja kävijäturvallisuutta. Merilinnoituksen äkilliset, yllättävät ja pakottavat korjauskustannukset todettiin niin suuriksi, että niitä ei pystytä toteuttamaan nykyisillä ympäristöministeriön julkisille hallintotehtäville osoittamilla budjettivaroilla. **Kohteen kiireellisiin korjauksiin ja kävijäturvallisuuden parantamiseen tarvitaan noin 1,15 miljoonan euron kertaluonteinen rahoitus.**

Välttämättömät toimenpiteet varmistavat, että Loviisan merilinnoitus säilyy Kotka-Hamina alueen keskeisenä matkailun vetovoimatekijänä ja mahdollistaa paikallista elinkeinotoimintaa. Merilinnoituksen 16 500 kävijän kokonaistulo- ja työllisyysvaikutukset olivat yhteensä 1,2 miljoonaa euroa ja 10 henkilötyövuotta vuonna 2021. Suuri osa Svartholman kävijöistä käyttää saaren palveluiden lisäksi Loviisan kaupungin matkailupalveluita. Kesällä 2023 Loviisassa järjestetään asuntomessut, kohteen käyntimäärän ja paikallistaloudellisten vaikutusten odotetaan kasvavan myös messujen jälkeen.

Svartholman esimerkki kuvaa hyvin myös muiden rakennusperintökohteiden käytännön haasteita. Kohteiden jatkuvalla hoidolla ja oikea-aikaisella korjaamisella voidaan estää ja pysäyttää vaurioiden eteneminen. Tämä on valtion kokonaisedun mukaista, pitkällä aikavälillä kustannustehokkaampaa ja tukee paremmin kohteiden arvojen säilymistä.

Kyminlinna on Senaatti-kiinteistöjen hallinnassa. Metsähallituksella on sen läheisyydessä pieni luonnonsuojelualue.

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennusperinnön korjausvelan purkamisen rahoitus vuonna 2023

Korjausvelkaselvityksessä 2019 käsiteltyä kulttuurihistoriallisen kiinteistövarallisuuden korjausvelkaa on saatu vähennettyä vain vähän. Rahoitukseen liittyvien ministeriölinjausten vuoksi on tällä hallituskaudella ollut mahdollista käyttää korjausvelkarahaa pääosin luonnonsuojelualueiden retkeilyinfran korjaamiseen. Siksi kulttuurihistoriallisen rakennusperinnön korjausvelkaa on edelleen olemassa.

Vuodelle 2023 julkisilla hallintotehtävillä on käytettävissä rakennusperinnön korjausvelan lyhentämiseen yhteensä 300 000 euroa. Tästä puolet on vuodelle 2022 myönnettyä eduskunnan jakovaraa, joka on osoitettu kulttuurihistoriallisen kiinteistövarallisuuden hoitoon Helsingin Vallisaaressa. Samalle vuodelle myönnetty Hämeenlinnan Aulangon kulttuuriperinnön hoitoon kohdennettu eduskunnan jakovara on käytetty kokonaisuudessaan vuonna 2022 ja sen avulla näkötorni on voitu jälleen avata yleisölle. Aiemmin vuodelle 2021 myönnetty eduskunnan jakovara Savonlinnan Hytermän saareen käytetään loppuun vuonna 2023 korjaamalla mm. Työn muistomerkki.

Metsähallitus
PL 94 (Ratatie 11)
FI-01301 Vantaa, Suomi Finland
kirjaamo@metsa.fi

Tel. 0206 39 4000
www.metsa.fi
Y-tunnus / Business ID: 0116726-7

Yhteenveto

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennusperinnön suunnitelmallinen hoito- ja ylläpito ei ole mahdollista ilman siihen osoitettua tehtävien laajuuteen nähden riittävää ja pysyvää rahoitusta. Nykyisessä rahoitustilanteessa julkisilla hallintotehtävillä on vaikeuksia säilyttää kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennusperinnön arvoja. Tämä rajoittaa kohteiden käyttöä, koska kävijäturvallisuutta ei voida taata. Uhkana on kansallisesti merkittävien kohteiden kunnon romahtaminen, jolloin niiden nähtävyyskäyttö ei ole enää mahdollista ja suojeluarvojen turvaaminen vaarantuu.

Valtiovarainvaliokunta on kiinnittänyt toistuvasti huomiota Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hallinnassa olevan kulttuurihistoriallisen kiinteistövarallisuuden korjausvelkaan. Valtion kiinteistöstrategian 2030 esityksen mukaisesti valtiovarainministeriö asetti työryhmän, minkä tehtävänä on mm. laatia selvitys valtion omistamista kiinteistöistä, jotka on katsottu kulttuurihistoriallisten arvojen tai kokonaisturvallisuuden kannalta strategisiksi, mutta joiden valtiokäyttö on hyvin vähäistä. Hankkeen tulee kartoittaa nämä kohteet sekä tehdä ehdotus kohteiden luokittelusta, omistuksesta ja rahoituksesta kiinteistöstrategian linjauksien pohjalta ja tarkastellen valtion kokonaisetua (STRAVA). Työ on kesken ja valmistuu tammikuussa 2023.

Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät on alustavasti arvioinut tarvitsevansa vuositasolla 4 miljoonan euron pysyvän rahoituksen nyt hallinnassaan olevan kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennusperinnön ylläpitoon ja hoitoon. Jokainen uusi Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville tuleva hallinnansiirto tarvitsee mukanaan tulevien tehtävien laajuuteen nähden riittävän ja pysyvän rahoituksen. Tällä rahoituksella ei kateta nykyistä rakennusperinnön korjausvelkaa, mutta pysäytetään nykyisen korjausvelan kasvu. Rahoitus mahdollistaa kohteiden pitkäjänteisen ja suunnitelmallisen ylläpidon siten, että sillä varmistetaan kohteiden arvojen säilyminen ja estetään lisävaurioituminen. Kohteisiin tehtävät investoinnit turvaavat niiden nähtävyyskäytön ja lujittavat siten valtion, kuntien ja muiden toimijoiden keskinäistä kumppanuutta ja luottamusta pitkäjänteisen paikallistalouden vahvistamisessa. Tämä esitys ei sisälly Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien julkisen talouden suunnitelmaan 2024–2027.

Metsähallitus
PL 94 (Ratatie 11)
FI-01301 Vantaa, Suomi Finland
kirjaamo@metsa.fi

Tel. 0206 39 4000
www.metsa.fi
Y-tunnus / Business ID: 0116726-7